

Департамент освіти і науки облдержадміністрації
Дніпровська академія неперервної освіти
II етап Всеукраїнської учнівської олімпіади з економіки. 01 грудня 2019 року.
11 Клас

Тести (за кожен правильну відповідь можна отримати 1 бал)

1. Керуючись питанням «Для кого виробляти?», підприємці повинні враховувати в першу чергу:
  - а. тенденції моди і зміст реклами;
  - б. зміни у статеві-віковій структурі населення та національні традиції;
  - в. динаміку грошових доходів споживачів;**
  - г. зміни у кількості населення, сальдо міграції.

2. В економічній системі домогосподарства виступають:
  - а. як продавці на ринку товарів і на ринку ресурсів;
  - б. як продавці на ринку товарів і як покупці на ринку ресурсів;
  - в. як продавці на ринку ресурсів і як покупці на ринку товарів;**
  - г. як покупці на ринку товарів і на ринку ресурсів.

3. Підвищення продуктивності праці може не супроводжуватися зсувом кривої виробничих можливостей, якщо:
  - а. зросте кількість використовуваного капіталу;
  - б. зменшується кількість працівників;**
  - в. зросте чисельність населення;
  - г. скорочується заробітна плата.

4. Якщо при зміні ціни кількість куплених товарів не змінюється, то попит :
  - а. нееластичний;
  - б. еластичний;
  - в. одиничної еластичності;
  - г. повністю нееластичний.**

5. Зменшення поголів'я великої рогатої худоби в Україні ймовірно спричинить зростання ціни яловичини:
  - а. зменшивши попит на яловичину і збільшивши попит на свинину;
  - б. зменшивши величину попиту на яловичину і збільшивши попит на свинину;**
  - в. зменшивши попит і на яловичину, і на свинину;
  - г. зменшивши величину попиту і на яловичину, і на свинину.

6. Попит на продукти харчування здебільшого:
  - а. нееластичний за доходом і еластичний за ціною;
  - б. еластичний за доходом і нееластичний за ціною;
  - в. еластичний і за доходом, і за ціною;
  - г. нееластичний і за доходом, і за ціною.**

7. Зі зростанням доходів під час економічного піднесення споживання картоплі зменшується, тоді як зі зниженням доходів під час спаду споживання картоплі зростає. Найімовірніше це можна пояснити:
  - а. зміною смаків споживачів щодо картоплі;
  - б. від'ємною еластичністю попиту за доходом;**
  - в. дуже низькою еластичністю попиту за ціною;
  - г. високою еластичністю попиту за доходом.

8. Якщо імпорт товарів та послуг перевищує експорт, то за інших рівних умов:

- а. ВВП перевищує ВНП;
- б. у країні спостерігається дефіцит державного бюджету;
- в. внутрішні заощадження перевищують внутрішні інвестиції;
- г. **обсяг ВВП зменшується.**

9. Податки спричиняють незворотні втрати, оскільки вони:

- а. зменшують доходи платників податків;
- б. використовуються для фінансування урядових програм, які менш цінні для суспільства, ніж приватні видатки споживачів;
- в. **перешкоджають покупцям і продавцям реалізувати частину вигоди від процесу обміну;**
- г. перерозподіляють дохід від продуктивних до непродуктивних верств суспільства;

10. Раціональний споживач, який любить яблучний сік вдвічі менше за персиковий, повинен:

- а. купувати лише персиковий сік;
- б. купувати дешевший з двох соків;
- в. купувати вдвічі більше персикового соку, ніж яблучного;
- г. **купувати той з двох соків, який забезпечує йому максимальну корисність на витрачену гривню**

11. У монополіста граничні витрати зазвичай нижчі за ціну товару, оскільки:

- а. ціна нижча за граничний виторг;
- б. **ціна вища за граничний виторг;**
- в. граничні витрати нижчі за середні витрати;
- г. граничні витрати вищі за середні витрати;

12. Що може стати причиною зміни величини попиту на бензин?

- а. збільшення кількості автомобілів у місті;
- б. зміна пори року;
- в. зменшення доходів покупців;
- г. **зміна ціни на бензин.**

13. Постійні витрати фірми становлять 15 грошових одиниць, а змінні витрати для 1-6 одиниць продукції дорівнюють відповідно 25, 35, 43, 58, 78 та 108 грошових одиниць. Фірма продає товар на конкурентному ринку за ціною 20 грошових одиниць. Яке з наступних тверджень є неправильним:

- а. граничні витрати виробництва четвертої одиниці продукції становлять 15 грошових одиниць;
- б. фірма максимізує прибуток, виробляючи 5 одиниць продукції;
- в. **граничний виторг від продажу третьої одиниці товару становить 60 грошових одиниць;**
- г. за ціни товару у 15 грошових одиниць фірма повинна продовжувати виробництво.

14. Модель ринку досконалої конкуренції передбачає, що:

- а. у довгостроковому періоді фірма може отримувати економічний прибуток.
- б. попит на такому ринку є абсолютно еластичним.
- в. пропозиція на такому ринку є абсолютно нееластичною.

- г. *кожна окрема фірма може продати будь - яку кількість товару і для цього їй не потрібно знижувати ціну порівняно з ринковою ціною.*
- 15. Що з наведеного нижче не є обов'язковою рисою ринку в моделі олігополії?**
- Наявність значних перешкод до вступу на ринку.
  - Здатність окремих фірм впливати на ринкові ціни.
  - Намагання кожної фірми на ринку до отримання максимально можливого прибутку.
- г. *Продукція фірм є однорідною.*
- 16. Якщо обсяг реального ВВП країни зменшився на 7%, а чисельність населення - на 5%, то:**
- реальний ВВП на душу населення зменшився;*
  - реальний ВВП на душу населення збільшився;
  - номінальний ВВП не змінився;
  - реальний ВВП збільшився, а номінальний зменшився.
- 17. Ефект витіснення передбачає, що:**
- споживання товарів і послуг зростає, а обсяг інвестицій скорочується;
  - імпорт витісняється вітчизняними товарами;
  - зростання державних витрат призводить до скорочення приватних інвестицій;*
  - зростання приватних інвестицій призводить до зменшення державних витрат.
- 18. Ефект доходу – це:**
- зміна обсягу попиту на товар, спричинена зміною відносних цін товарів;
  - зміна обсягу попиту внаслідок зміни ціни одного з благ споживчого кошика за незмінного реального доходу споживача;
  - граничний приріст обсягу попиту на товар, спричинений зміною купівельної спроможності споживача за незмінних відносних цін товарів;*
  - всі відповіді правильні.
- 19. Крива “дохід – споживання” пов’язує зміну рівня корисності споживача зі змінами:**
- в обсягах індивідуального попиту на товар;
  - індивідуального попиту на товар;*
  - купівельної спроможності споживача внаслідок зміни цін товарів;
  - правильні відповіді б) і в).
- 20. Якщо курс гривні відносно іноземних валют (наприклад, курс гривні у євро) суттєво впаде, то як це вплине на експорт продукції з України і імпорт продукції в Україну?**
- експорт зросте, а імпорт зменшиться;*
  - зменшиться експорт, а імпорт зросте;
  - збільшиться і експорт, і імпорт;
  - зменшиться і експорт, і імпорт.

Теоретичні питання

(за кожен правильну відповідь можна отримати 20 балів)

Які ринкові механізми розв'язання глобальних екологічних проблем? Чи реалізуються такі механізми в сучасній практиці міждержавного співробітництва?

Ідеї застосування механізмів задоволення вимог охорони природи ринковими методами. Так, в окремих місцевостях стали встановлювати допустимі рівні заподіяння шкоди навколишньому середовищу та запроваджувати вільну торгівлю правами на його забруднення в окреслених межах. При цьому рівень викидів визначався правами, придбаними суб'єктами господарювання. За цих обставин виробники були зацікавлені у використанні екологічно чистіших технологій та в перепродажі наявних у них прав тим, хто справляється з цим гірше.

Першою міжнародною угодою, яка передбачає застосування ринкових механізмів міжнародної співпраці для розв'язання глобальних екологічних проблем стала Рамкова конвенція ООН зі зміни клімату від 9.05.1992 р. та Кіотський протокол до неї, що стосується зниження темпів приросту викидів парникових газів до атмосфери. **(5 балів)**.

Кіотський протокол був підписаний 159 із 213 країн світу 11.08.1997 р. у Кіото (Японія). Для набрання ним чинності його повинні були ратифікувати не менше як 55 держав, на які станом на 1990 р. припадало не менше як 55% зазначених викидів. Положення цього протоколу почали діяти лише з 2005 р. коли він був ратифікований Росією. На кінець 2008 р. під ним підписалися усі держави ЄС, Китай і Японія. Водночас серед цих країн немає найбільшого світового забруднювача – США, які за різними даними викидають від 20 до 37% загального обсягу парникових газів. Адміністрація Дж. Буша у січні 2001 р. відкликала підпис Б. Клінтона під цим документом. Згідно із розрахунками американських експертів, виконання вимог Кіотського протоколу призведе до скорочення ВВП США на 106 млрд дол. (приблизно 1% ВВП). При цьому звинувачення у байдужості до вирішення глобальних проблем США відкидають, стверджуючи, що витрачають 3,6 млрд дол. як податкові преференції підприємствам, які працюють у галузі альтернативної енергетики та енергозберігаючих технологій та 5,8 млрд дол. на боротьбу зі зміною клімату. Україна підписала Кіотський протокол 15.03.1999 р., а 4.02.2004 р. він був ратифікований Верховною Радою. На думку експертів, нині Україна може щороку продавати квоти на викиди 300 млн тонн парникових газів на суму 1,5 млрд дол. **(5 балів)**.

Протокол встановлює кількісні зобов'язання щодо скорочення та обмеження викидів 6 типів газів упродовж 2008-2012 рр. (на 5,2 % порівняно з 1990 р.).

Важливо зауважити, що в Кіотському протоколі зафіксовано три механізми співпраці у вирішенні глобальної екологічної проблеми:

1) проект спільного впровадження, який дозволяє країнам заявляти про своє право на скорочення викидів, які утворилися у результаті інвестування в інших промислово розвинутих країнах і здатні бути предметом передання еквівалентної кількості одиниць скорочення викидів між двома країнами, що ратифікували протокол;

2) механізм чистого розвитку, який передбачає аналогічні проекти скорочення викидів у країнах, які розвиваються, з метою одержання сертифікованих скорочень викидів для подальшого використання інвестором;

3) міжнародну торгівлю викидами, яка дозволяє передавати частину національних квот на викиди (одиниць встановлених обсягів) іншим країнам.

Учені попереджають — якщо до 2030 р. не вдасться утримати потепління в межах 2 градусів за Цельсієм, ситуація стане неконтрольованою. **(5 балів)**.

Усі ці проблеми протягом двох тижнів обговорюватимуть політики і науковці, економісти й екологи на 21-й Конференції сторін рамкової конвенції ООН зі змін клімату — COP 21, яка відкривається 30 листопада в Парижі. Ця подія, наголошують експерти, має величезне значення для всього світу. Очікують, що COP 21 завершиться підписанням нової

міжнародної угоди щодо проблем клімату, яка має на меті не допустити підвищення температури в планетарному масштабі більше ніж на 2 градуси за Цельсієм.

Паризький договір, на відміну від Кіотського протоколу, не передбачає механізму квот. Ера торгівлі квотами завершилася — кожна країна повинна була підготувати і до 1 жовтня подати для сформування тексту світової кліматичної угоди національну програму боротьби зі змінами клімату на планеті.

Внесок України полягає "члени Міжвідомчої комісії схвалили той проект ОНВВ, який передбачає, що Україна візьме на себе амбітну і водночас обґрунтовану й справедливую ціль. У 2030 році рівень викидів парникових газів не повинен перевищувати 60% від рівня викидів таких газів у базовому 1990 році". **(5 балів)**.

Проаналізуйте макроекономічну ситуацію, що склалася в результаті зростання світових цін на сільськогосподарські культури. Дайте відповіді на запропоновані нижче запитання.

Запитання:

1. Як впливає зростання світових цін на сільськогосподарські культури на курс долара на українському валютному ринку, якщо вважати останній ринком досконалої конкуренції?
2. Які заходи може здійснювати НБУ, щоб стримати зростання курсу гривні?
3. Наведіть аргументи, які виправдовують стратегію НБУ по стриманню подорожчання гривні з погляду забезпечення конкурентоспроможності українських товарів.
4. Як вплине така стратегія НБУ на зміни обсягу грошової маси та темпів інфляції в країні?

1. За інших рівних умов, зростання світових цін на сільськогосподарські культури збільшує валютну виручку українських експортерів зерна та технічних культур. Досить правомірно можна стверджувати, що це збільшить обсяг доларової маси, який експортери (можливо, через фінансових посередників) захочуть обміняти на гривню на валютному ринку.

Вважаючи у першому наближенні валютний ринок ринком досконалої конкуренції, зростання світових цін на сільськогосподарські культури, таким чином, збільшує пропозицію доларів. За незмінного попиту на долари це призведе до знецінення долара. **(5 балів)**.

2. На валютному ринку НБУ може виступати як з боку попиту, так і з боку пропозиції. За зростаючої пропозиції долара і стратегії утримання курсу гривні від подорожчання (чи знецінення долара, що одне і те ж), НБУ повинен проводити відповідні інтервенції, збільшуючи ринковий попит на долари. Іншими словами, НБУ повинен скупати необхідну частину пропонованої доларової маси.

Взагалі НБУ може проводити будь-які заходи, які призводять до збільшення гривневої маси в економіці, з тим розрахунком, що частина надлишкової грошової маси піде на валютний ринок. **(5 балів)**.

3. Обмінний курс можна розглядати як відносну вартість двох «однакових товарів», вироблених в Україні та закордоном.

Високий обмінний курс (грн/дол) за інших рівних умов робить вітчизняні товари більш переважними для покупців (їх відносна вартість буде нижчою іноземних товарів-замінників), тобто підвищує конкурентоздатність вітчизняних товарів та стимулює українських виробників. Чистий експорт також зростає. **(5 балів)**.

4. Купуючи долари, НБУ пропонує (продає, обмінює) гривні. Тим самим, за інших рівних умов, (зокрема, за відсутності інших операцій НБУ, які дозволяють нейтралізувати, «стерилізувати» свої операції на валютному ринку) гривнева грошова маса в економіці буде зростати.

В свою чергу, зростання гривневої грошової маси може, стимулюючи сукупний попит, призвести до зростання рівня цін, до інфляції. **(5 балів)**.

Задачі

(за кожну правильне розв'язання можна отримати 20 балів)

Задача 1. Загальні витрати фірми, що діє на ринку досконалої конкуренції, описуються рівнянням $TC = Q^3 - 20Q^2 + 200Q + 7000$. За якого рівня ціни фірми стає не вигідно працювати на цьому ринку в короткостроковому періоді?

Розв'язання:

В короткостроковому періоді фірма буде функціонувати на ринку досконалої конкуренції доти, доки ціна буде вищою за мінімальні середні змінні витрати. **(5 балів)**.

За умовою відома функція загальних витрат, тож можна знайти функцію середніх змінних витрат:

$$AVC = Q^2 - 20Q + 200 = (Q - 10)^2 + 100 \text{ (5 балів)}$$

Отже, середні змінні витрати будуть мінімальними при $Q = 10$ і становитимуть 100 грошових одиниць. **(5 балів)**.

Фірма піде з ринку, коли ціна стане нижчою ніж 100 грошових одиниць. **(5 балів)**.

Задача 2. Столярна майстерня виробляє столи та стільці. На їхнє виробництво витрачається відповідно 2,5 м та 1 м дошки, а також 0,8 та 0,4 години робочого часу. Щодобові запаси дошки дорівнюють 230 м, в майстерні працює 10 робітників по 8 годин на добу. Побудувати криву виробничих можливостей та визначити оптимальний обсяг виробництва, якщо прибуток від реалізації одного стола становить 250 грн, а одного стільця 150 грн. Як зміниться оптимальний обсяг виробництва, якщо прибуток від реалізації стола зросте до 350 грн?

Розв'язання:

Якщо майстерня випускає $x \geq 0$ столів та $y \geq 0$ стільців, то існують обмеження:

$$2,5x + y \leq 230 \text{ та } 0,8x + 0,4y \leq 80$$

На кривій виробничих можливостей перша кутова точка А (0;200): майстерня випускає тільки стільці, за 80 людино-годин за добу можна виробити $80:0,4 = 200$ стільців. **(5 балів)**.

Друга кутова точка В (92;0): майстерня випускає тільки столи і 230 м дошки вистачить для виробництва $230:2,5 = 92$ столи.

Третя точка С – майстерня виробляє і столи, і стільці. Для її координат треба розв'язати систему рівнянь:

$$\begin{cases} 2,5x + y = 230 \\ 0,8x + 0,4y = 80 \end{cases}$$

С (60; 80). **(5 балів)**.

Оптимальний вибір досягається в кутовій точці. Розраховуємо прибуток для кожної кутової точки:

$$\text{Прибуток(А)} = 150 * 200 = 30\ 000 \text{ грн}$$

$$\text{Прибуток (В)} = 250 * 92 = 23\ 000 \text{ грн}$$

$$\text{Прибуток (С)} = 250 * 60 + 150 * 80 = 27\ 000 \text{ грн (5 балів)}$$

Отже, майстерня повинна використовувати всі ресурси для виробництва стільців (точка А).

Якщо прибуток від виробництва стола зросте до 350 грн, то:

$$\text{Прибуток (В)} = 350 * 92 = 32\ 200 \text{ грн}$$

$$\text{Прибуток (С)} = 350 * 60 + 150 * 80 = 33\ 000 \text{ грн}$$

Отже, при зростанні прибутку від виробництва столу майстерні варто виробляти і столи, і стільці (точка С). **(5 балів)**.

